

SCRISOARE DIN BERLIN
de la MARTIN LINZER

TEATRUL-DOCUMENT ÎN ACTUALITATE

În timp ce miliția populară cubană se afla încă în luptă cu contrarevoluționarii debarcați, cu sprijin american, pe coastele „golfului porcilor”, cei dinții prizonieri se și hotărâseră să dea declarații, răspunzând, în fața camerelor de luat vederi ale televiziunii, întrebărilor ziariștilor. Interogatoriul din Havana, care a durat patru nopți în șir, a fost transmis „live” și a putut fi recepționat și în America. Victorioasă și stăpînă pe situație, revoluția socialistă dădu contrarevoluției unica ocazie de a-și expune motivele. Se puse în practică revoluționara atitudine a răbdării, a stăpînirii de sine, a științei de a smulge adversarilor înfrinți pînă și ultimele lor, cele mai confuze, mai ridicole și neobrăzate argumente: era vorba de realizarea unui autoportret al contrarevoluției.

Poetul liric din Germania de vest, deopotrivă eseistul, traducătorul și autorul mai multor lucrări radiofonice, Hans Magnus Erzensberger, care a petrecut, în 1968, mai

multă vreme în Cuba, a selectat din materialul — de el tălmăcit — al celor 41 de procese verbale ale interogatoriului și și-a concentrat lucrarea sa document la zece audieri (fără a face asupra lor, ca atare, modificări) din care a rezultat un profil reprezentativ: politicieni corupți, latifundiați expropriati, ideologi falimentari, mici burghezi dezabuzați, zbiri de poliție brutali. E un rezultat uluitor și în același timp edificator. Toți cei ce vorbesc în fața „camerelor” și cărora tocmai li se smulseseră armele puse în mîinile lor de o putere străină, nici nu sînt, potrivit declarațiilor lor, potrivnici revoluției. Mulți dintre ei cred în necesitatea reformelor — desigur nu fără a revendica unele „nuanțe” —: bunăoară, despăgubiri expropriatilor, o constituție „democratică”, alegeri „libere”, o economie comercială „liberă”, o „a treia cale”. Cînd anchetatorii confruntă însă „idealul” lor cu realitatea revoluționară, acești eroi ai frazelor nu mai

știu să scoată, propriu zis, nici o vorbă; își descoperă o rușinoasă ignoranță. Au ajuns să fie în așa măsură victime ale manevrelor imperialiste, încât nici nu-și dau măcar seama de ele, le confundă cu realitatea. Ei stăruie asupra individualității și motivelor lor „personale”, dar toate se dovedesc — la capătul lanțului — o mare iluzie: — atunci când, apărându-se, ucigașul de profesie se reclamă de la grupa, colectivul, clasa lui, și face în chipul acesta, tuturor, evidentă conexiunea: ei au venit cu toții, independent de motivele lor personale, pentru a lichida, cu arme străine, puterea populară revoluționară.

Astfel se denunță, în acest montaj scenic, nu numai tehnica militară ci și cea ideologică a atacului. Cei ce luptă împotriva revoluției vorbesc despre revoluție; cei deposezați de reforme pretind reforme; cei ce apără interese pur economice cer libertate pentru „popor”. Ba unul dintre ei apără chiar comunismul, numai că-l socotește irealizabil și predică „a treia cale”. Se dezvăluie astfel și obnubilarea realității, acțiune care ține de esența manevrării opiniilor de către imperialism. Se reliefează structuri care nu se limitează doar la exemplul concret istoric al Cubei.

Jucată mai întâi în R. F. a Germaniei (premierea a avut loc anul acesta la Festivalul de teatru din Ruhr), piesa a fost de curând reprezentată și în R.D.G. După teatrul din Leipzig (regia Karl Kayser), a pus-o în scenă

la Deutsches Theater din Berlin (est), regizorul Manfred Weckwert, fost până nu de mult la Berliner Ensemble. Înregistrat și la televiziune, spectacolul care s-a bucurat, în distribuție, de prezența actorilor de vîrf ai teatrului, a fost și un prilej de delectație teatrală (prin felul cum a fost revelată dialectica evenimentului) și unul de împropătare a materiei dezbaterilor privind teatrul documentar și utilitatea lui.

Înainte de premieră, Weckwert a arătat între altele: „Întîmplări notabile ale realităților, ale celor trecute ca și ale celor recente, sînt reconstituite pe scenă în fața publicului. Dar nu de dragul documentului, privit ca un feteș, ci pentru ca întîmplările să poată spune mai mult prin mijloace artistice (selecție, artă a observării, artă a reprezentării) decît o pot face în realitate. Atracția pe care teatrul trebuie s-o ofere în acest scop, pornește de la o reconstituire cît mai detaliată cu putință a evenimentelor reale, dar nu pentru a arăta cum sînt lucrurile reale, ci cum sînt în realitate lucrurile. Exactitatea reconstrucției este așadar nu o problemă a „fidelității documentare” (cea ce n-ar fi decît naturalism cras), ci una a activizării spectatorului chemat să recunoască mai întîi lucrurile ca lucruri cunoscute, și apoi să constate ce se află în spatele lor. Cu alte cuvinte, ceea ce s-a petrecut în fond în realitate, dar ceea ce aparențele — de prinderea și cotidianul — ascund”.

În prim plan: Széles Ana, Andrási Marton și Orósz Luíza în spectacolul „Șapte ca-n basme” de Mehész György la Teatrul Maghiar din Cluj. Regia: Horváth Bela

